

LEGENDA

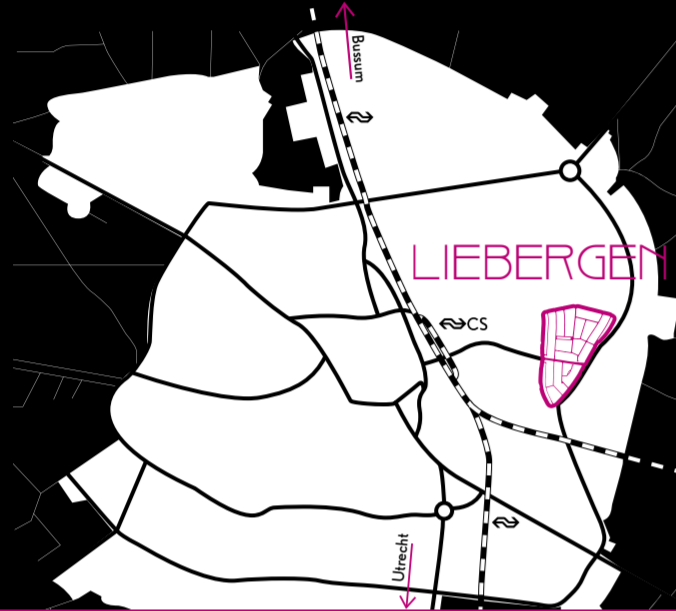
Herstructurering door Marloes van Haaren

Herstructurering door Mulleners & Mulleners

Herstructurering door Braaksma & Roos

± 2 minuten wandelen

HIL VERSUM

WIST U DIT?

DE SCHOLEN VAN DUDOK

Dudok heeft maar liefst 20 scholen ontworpen in zijn leven, waaronder de Minckelersschool en de Nassauschool in de wijk Liebergen. Hij paste zijn schoolgebouwen aan de maat en leefwereld van kinderen aan door lage vensterbanken en stimulerend kleurgebruik. Zijn scholen torenden vaak boven de omliggende bebouwing uit en hadden door hun vormgeving een pedagogische en culturele functie.

MUZIEK

De vader van Dudok was violist in het Concertgebouworkest, zijn moeder speelde piano en hij trouwde met een operazangeres. Hij heeft zelf altijd gezegd dat hij klassieke muziek altijd ervaren heeft als een belangrijke inspiratiebron. Hij zij ooit eens: 'Vergeleken met de grootsche vraagstukken van stedenbouwkundigen aard is dorpsbouw slechts kamermuziek. Maar ook kamermuziek kan orkestraal gedacht zijn.'

OEUVRE

Dudok ontwikkelde projecten als het monument op de Afsluitdijk, de Bijenkorf in Rotterdam en een bioscoop in Calcutta. Tot zijn veelzijdige oeuvre behoren ook bruggen, zwembaden, zoutbunkers en...dit Esso tankstation uit 1953.

Ook dit tankstation is een ontwerp van Dudok.

ONTDEK DUDOK

WANDELEN DOOR TUINDORP LIEBERGEN

Boekensteun Op de hoek van de Marconistraat met het Van 't Hoffplein zie je een eigen interpretatie van de 'boekensteun' door architecten Mulleners & Mulleners.

Verspringingen Dudok ontwierp in Liebergen niet zo zeer afzonderlijke woningen, maar huizenblokken. Dit leverde een straatbeeld op met een uitstraling van een luxe woonwijk. De afzonderlijke woningen waren immers klein, maar gezamenlijk leverde het een beeld op van een prachtige grote woning. Om ervoor te zorgen dat de bewoners wel precies konden zien waar hun huis in het blok stond, bracht hij onderbrekingen aan in het woonblok. Hij gebruikte daarvoor verspringingen en krommingen van gevelwanden, verhoogde bouwblokken, een ritmische opeenvolging van vaak in het oog springende schoorstenen, maar ook poorten van onderdoorgangen en winkels op de hoeken van een belangrijk kruispunt.

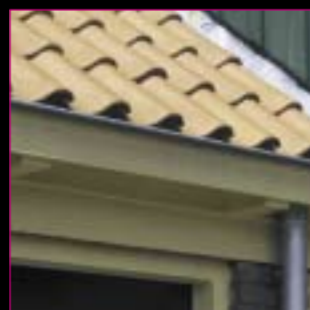
Ruime dakkap Dit uitzicht vanaf het Speelhof laat de typische stijlkenmerken van Dudok goed zien: de horizontale lijnen worden door de bovenramen benadrukt, de ruime dakkap staat als een 'hoed' op de woningen en de boekensteun benadrukt de verticale lijn wat een krachtig beeld oplevert.

Schoorsteen Architecten Braaksma & Roos laten kenmerkende elementen van Dudok, zoals de schoorstenen, terugkomen.

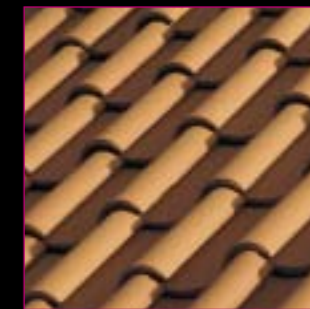
Klosjes Het is schitterend om te zien hoe de ontwerpen van Dudok in elkaar passen: de klosjes van de dakgoot lijnen exact met de deurposten.

Nagemaakt Zelfs de deuren die Dudok ontwierp in de Spreeuwstraat, zijn nagemaakt. Zo is alles weer precies zoals het ooit was bedoeld.

Slaapkameramen In veel van zijn bouwwerken zijn bloembakken opgenomen en lopen de slaapkameramen in een lange horizontale rij, vlak onder het dak. Dudok had naast een architectonische visie, ook een opvoedkundig plichtsbeseft ten opzichte van de bewoners. Hij zorgde ervoor dat mensen op de bovenverdieping niet zomaar uit het raam konden hangen om te kletsen met mensen die op straat liepen. De raampjes zijn van binnenuit op borsthoogte; zodoende te hoog om uit te gaan hangen. Deze ramen zie je ook terug in de woonblokken aan bijvoorbeeld de Duivenstraat, Spreeuwstraat, en het Van 't Hoffplein.

Materialen Deze materialen kenmerken de stijl van Dudok in Liebergen: hout, bakstenen en de huiselijk aandoende oranje dakpannen die alles een frisse, vrolijke uitstraling geven.

Voordeuren Een moderne interpretatie van een oud ontwerp: twee voordeuren komen 'samen' onder een gewelpte in dit stukje nieuwbouw.

Kozijnen Dudok heeft tot in het detail al zijn elementen gerangschikt: deze klosjes zitten precies boven de kozijnstijlen.

Herbebouwing In de Merelstraat heeft architect Marloes van Haaren de architectuur van de monumenten heel nauwgezet gevolgd bij het ontwerpen van de herbebouwing, met als grote verschil dat alles iets is opgerekt om tot ruimere woningen te komen.

Historisch onderzoek Hier in de Spreeuwstraat is Marloes van Haaren begonnen met renovatiewerkzaamheden. Het historisch onderzoek dat hiervoor gedaan werd, was tevens de basis voor de herbouw.

Twee-in-een Omdat de woningen groter moesten worden, is soms van twee of zelfs drie woningen één huis gemaakt. Omdat het straatbeeld niet mocht worden aangetaast, betekent dit dat sommige huizen meerdere voordeuren hebben.

PARKEREN

In de jaren twintig toen Dudok de wijk ontwierp, was er nauwelijks sprake van parkeergelegenheid. Om de rust in de buurt te bewaken mag er nog steeds niet overal geparkeerd worden. Er is extra parkeergelegenheid gecreëerd in de Jan van der Heijdenstraat.

DUDOK REVISITED

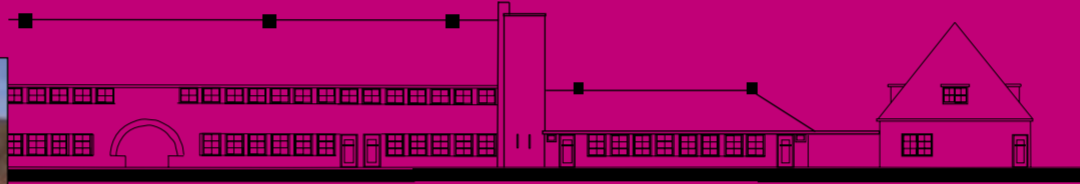
Met de herstructureringsmethode Dudok Revisited is de wijk Liebergen in Hilversum grondig aangepakt. De wijk was verouderd en de woningen voldeden niet meer aan de eisen van deze tijd. De Duivenstraat en de Spreeuwenstraat werden gerenoveerd naar de oorspronkelijke staat waarin Dudok ze had ontworpen, met kleine aanpassingen die de huidige tijden vereisen. Woningen werden samen-gevoegd om meer woonoppervlak te creëren, sanitaire voorzieningen en isolatie werden verbeterd. Het resultaat was verbluffend, maar maakte ook meteen duidelijk dat renovatie op grote schaal simpelweg onbetaalbaar zou worden. Bovendien was het in sommige gevallen technisch niet mogelijk. Hier bood het masterplan Dudok Revisited uitkomst: behoud het sociale karakter van de wijk door herbouw met de authentieke uitstraling van de architecten Dudok en Wormser.

DE WIJK LIEBERGEN

Liebergen is van oudsher een tuindorp uit de jaren twintig waar veel gezinnen wonen. Een deel van het gebied is genomineerd om beschermd dorpsgezicht te worden en heeft kwaliteiten van hoogwaardige stedenbouw en historische (Dudok) architectuur. Ongeveer de helft van de woningen is in handen van woningcorporaties. In de loop van de jaren is er een aantal herkenbare stijlelementen van Dudok verdwenen. De spijlen uit de ramen waren gesneuveld, deuren vervangen en soms waren zelfs de markante boekensteunen verdwenen. Het project Dudok Revisited heeft de authentieke uitstraling van de wijk weer teruggebracht.

ONTDEK DUDOK

WANDELEN DOOR TUINDORP LIEBERGEN

DE ARCHITECTEN

Hans Ruijsseenaars

Architect Hans Ruijsseenaars is de supervisor van het plan Dudok Revisited. De 2000 woningen van Dudok Wonen waren te klein geworden naar de huidige maatstaven, de geluidsisolatie was zeer slecht en het sanitair ondermaats. Het sociale karakter en het bijzonder historisch aanzicht van deze wijk moest behouden blijven en tegelijkertijd moesten er woningen gebouwd worden die voldoen aan de wooneisen van de 21ste eeuw. Aan de architectuur is op het eerste gezicht bijna niets veranderd. De herkenbare 'boekensteunen' zijn van verre te zien en de ronde poorten staan er ook nog steeds. Gedurende het gehele project Dudok Revisited heeft Ruijsseenaars de architecten begeleid.

Marloes van Haaren

Met haar renovatieprojecten in de Duivenstraat en Spreeuwenstraat had architect Marloes van Haaren zich de taal van Dudok al eigen gemaakt. Verder is zij verantwoordelijk voor nieuwbouw in de Merelstraat, aan de Kamerlingh Onnesweg en op 't Van 't Hoffplein. Zo hebben veertien oorspronkelijke huizen op het Van 't Hoffplein plaatsgemaakt voor elf ruimere woningen. Ook bij de renovatie van de huizen aan de Spreeuwenstraat was dit het geval. Hier zijn de voordeuren nog wel alle veertien intact: drie ervan worden als extra ingang gebruikt.

Mulleners & Mulleners

De tweelingbroers Ton en Kok Mulleners pakten met name de nieuwbouwprojecten aan op de Jan van der Heijdenstraat en de Marconistraat, aangevuld met een klein maar bijzonder huizenblokje op de Lorentzweg. Zij hebben zich voor een groot deel laten inspireren door het boekensteunmodel van Dudok. De huizen werden dankzij hun ontwerpen breder, dieper en hoger. Het was een constante puzzel om de originele verhoudingen van Dudok te handhaven, maar de nieuwe blokken hebben hun originele uitstraling behouden.

Braaksmas & Roos

Dit Haagse architectenbureau kreeg de opdracht om nieuwe woningblokken van architect Wormser te ontwerpen. Huizenblokken tussen de Merelstraat, de Minckelersstraat en de Kamerlingh Onnesweg zijn hoger en breder geworden. Verder zijn de poorten en de schoorstenen geprononceerder gemaakt.

Nieuwbouw aan het Van 't Hoffplein

De Spreeuwenstraat na de renovatie

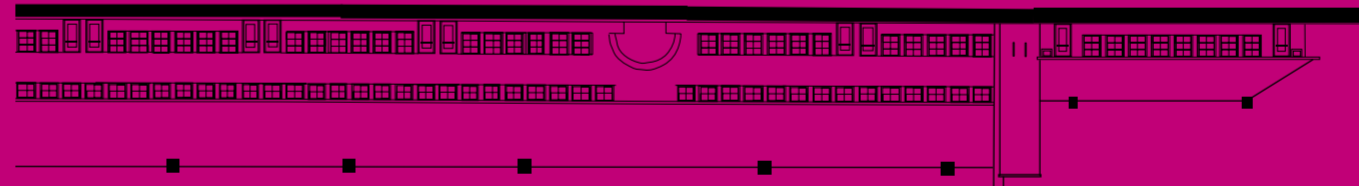
De eerste sneeuw op de nieuwe daken aan het Van 't Hoffplein

Artist impression van de nieuwe Merelstraat

DUDOK WONEN

Dudok Wonen
Postbus 1854
1200 BW Hilversum
www.dudokwonen.nl

Een groot deel van de woningen in de wijk Liebergen is van woningcorporatie Dudok Wonen, initiatiefnemer van het plan met de gemeente Hilversum, in Naarden, Bussum en Hilversum. Een groot deel van het bezit van de corporatie is ontworpen door architect W.M. Dudok. Een van de speerpunten in het beleid is dit erfgoed te behouden. Bovendien moet de naam 'Dudok Wonen' een weeropleving zijn van de ambities: het bouwen van goede woningen met een vanzelfsprekende architectuur. In het kader hiervan vond vanzelfsprekend het ook vanzelfsprekend dat de wijk Liebergen in de oude prachthuis hersteld met het project Dudok Revisited. Dudok Wonen heeft vestigingen in Hilversum en Bussum.

INITIATIEFNEMER VAN DUDOK REVISITED

HET WERK EN LEVEN VAN ARCHITECT DUDOK

Willem Marinus Dudok werd op 1884 geboren in Amsterdam. Eind jaren twintig werd hij gemeentearchitect van Hilversum. Ruim vijf decennia lang ontwierp Dudok in deze stad in totaal 25

woningbouwcomplexen. De kwaliteit van Dudoks woonbuurten ligt in de expressief ontworpen hoekpartijen, de zorgvuldige ruimtelijke indeling en de variatie van dakhoogten en rooilijnen. Meestal staan de huizen niet op zichzelf, maar maken ze deel uit van een stedenbouwkundig plan. Zo tref je in het midden van de woonbuurten vaak een school aan: een gebouw met een verticaal accent in de vorm van een toren, schoorsteen of duiventil. Zijn meest beroemde bouwwerk is zonder twijfel het raadhuis van Hilversum, één van de hoogtepunten in de Nederlandse architectuur. In 1974 overleed hij op 89-jarige leeftijd. Hij ligt begraven op de door hemzelf ontworpen Noorderbegraafplaats in Hilversum.

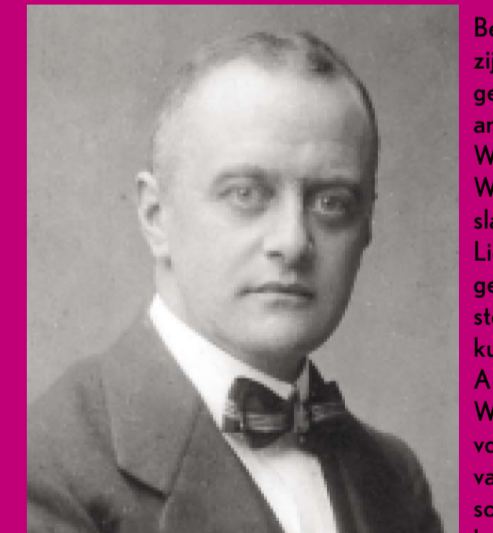
TIP! RONDLEIDING

Dudokpark 1 (achterzijde raadhuis) in Hilversum.
Telefoonnummer: (035) 629 28 26

Het Dudok Centrum biedt wandelingen in Hilversum aan langs het werk van architect Dudok. Het Centrum zit in het beroemde raadhuis van Dudok, dus van hieruit kunt u het meesterwerk ook direct bewonderen. Dudok Centrum ligt aan het

ARCHITECT WORMSER (1878-1935)

Behalve Dudok zijn ook de geestverwante architecten Wormser en Wentink aan de slag geweest in Liebergen, volgens Dudoks stedenbouwkundige plan. Architect J.P. Wormser is vooral bekend van het mooie schoolje dat hij heeft ontworpen aan het Van 't Hoffplein. Hij heeft in Liebergen echter veel meer gedaan: huizenblokken tussen bijvoorbeeld de Merelstraat, de Minckelersstraat en de Kamerlingh Onnesweg zijn van zijn hand. Wormser heeft ook samen-gewerkt met architect Berlage, aan de Beurs van Berlage in Amsterdam.

Het 'Duivenschooltje' van architect Wormser heeft lage ramen, zodat de kinderen makkelijk naar buiten kunnen kijken.